

NARODNA STRAŽA

UREDNIŠTVO I UPRAVA: „NARODNA STRAŽA“
ŠIBENIK. — RUKOPISE SE NE VRAĆAJU. — NE-
BILJEGOVANA SE PISMA NE PRIMAJU.

IZLAZI SVAKE SRIJEDE
POJEDINI BROJ Kr. 6.

PRETPLATA „NARODNE STRAŽE“ IZNOSI GO-
DIŠNJE Kr. 200. — ZA INOZEMSTVO Kr. 400.
OGLASI PO CIJENIKU.

Br. 15.

Šibenik, 28. travnja 1923.

God. III.

SLAVA NARODNIM MUČENICIMA!

U ponedjeljak navršuje se 252. tužna obljetnica, da su 30. travnja 1671. u Bečkom Novom Mjestu pogubljeni dva hrvatska velikaša: ban Petar Zrinjski i njegov šura Franjo Krsto Frankopan.

Razlozi osude Petra Zrinjskoga bili su: Zrinjski je namio otcijepiti Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju, te se ovim kraljevinama nametnuti kao slobodan i nezavisan vladar i svoj rod učiniti nasljednim. Da to postigne, tražio je pomoći u inozemstvu, te je onda nakanio udariti na nasljedne kraljevine i zemlje njegova carskog veličanstva. Osuda svršava: „Zrinjski je lišen sviju časti, povlastica i dostojanstva, oduzima mu se sav imetak, spomen mu se briše sa svijeta, a njegova se ličnost napokon predaje krvniku, koji mu imade odsjeći desnicu i odrubiti glavu. Ovo budi njemu za zasluženu kaznu, a jednakim na užas i grozotu“, Francj Krsto Frankopan je osuđen na istu kaznu, jer je sukrivac u uroti i jer je u jednom pismu izrazio mržnju protiv cara, vojske i njemačkog naroda te jer je nastojao, da na svoju stranu premami grad Zagreb, stališe hrvatske i pak te Srbe.

Sa stanovišta Beča bila su to dva veleizdajnika, koji su se digli protiv svoga vladara u svrhu, da Hrvatsku i Slavoniju otcipe od tadanjih nasljednih zemalja habsburške dinastije. Beč ih je eksemplarno kaznio: njih je pogubio, njihove porodice zatvora, a sav njihov imetak zaplijenio, jer je u njima vidio svoje neprijatelje. „Dok je Zrinjski živ, car nije siguran“, rekao je predsjednik rafnog suda Lobkovic. Car je reprezentirao ideju kasnije Austro-Ugarske i germanizma, a Zrinjski ideju Hrvatske i težnje Hrvata za posvećanom samostalnošću. Te su dvije ideje došle kao u tragediji u sukob. Slabija je momentano podlegla, dok ipak konačno nije pred pet godina kao pravedna pobijedila.

Borba, koju su Zrinjski i Frankopan vodili, bila je usvojoj biti borba između hrvatstva i germanstva. Germanizam je preko dinastije prodirao na Balkan gazeći hrvatstvo. Zrinjski je jače osjećao tu težnju nego drugi njegovi savremenici i suprostavio se.

Beč je dobro shvatio borbu Zrinjskoga, ne kao čin Zrinjskoga, nego kao ustanak Hrvatske i hrvatskoga plemena. Zato je smjesta iza smrti Zrinjskoga suspendirao ustav i dugo vremena nije htio popuniti bansko mjesto. Dvor je time htio kazniti Hrvate smatrajući ispravno, da se to nijesu pobunili samo feudalni velikaši protiv apsolutističkog vladara, nego reprezentanti hrvatskoga plemena protiv vladara, kao nosioca habsburgovske ideje.

I ako su junaci te borbe pali i tragično stradali, ideja je ipak ostala. Njihova misao, da oslobode Hrvatsku od bečkog jarma i da je učine samostalnom, provlači se kao crvena nit kroz čitavu hrvatsku povijest. I ako prisiljeni, da primaju tudince za vladare, oni, koji su reprezentirali hrvatsko pleme, bili su uvijek svijesni o samostalnosti i slobodi. „Liberi sumus, non mancipia: slobodni smo, a ne robovi!“ — odjekuje kroz čitavu povijest. Petar Zrinjski i Franjo Frankopan smatrali su se pozvanima, da se odazovu glasu svoga plemena i da oživotvore njegove ideale. Nijesu uspjeli. No zato su svome plemenu dali primjer idealizma, požrtvovnosti i ljubavi prema domovini. Upravo njihova tragična smrt bila je Hrvatima svijetli moment u habsburgovskom ropstvu. Zrinjski i Frankopan postali su Hrvatima ono, što su Grecima bili Leonida i termopilski junaci, a Francuzima Djevica Orleanska.

Mrtvi Zrinjski i Frankopan osvetili su se živim Habsburgovcima. Njihovo ime postalo je simbolom borbe protiv vjekovne tlačiteljske mašine naroda, protiv Habsburgovaca, dok konačno njihova misao nije pobijedila. Vijekovi su trebali, dok su se srušile one sile, protiv kojih su se Zrinjski i Frankopan digli. Kult Zrinjskih i Frankopana ne smije prestati ni nakon našega oslobođenja. Njihova imena neka budu vječni svjedoci onoga, što je u svakom pojedincu i društvenom organizmu najplemenitije i najidealnije: mržnje na ropstvo, a ljubavi za slobodu.

U to ime: Slava Petru Zrinjskome, slava Franji Krstu Frankopanu! Slava!

Na čemu smo?

Čini nam se, da zapletaji, kontrasti i sukobi u našim unutrašnjim državnim odnosima i prilikama nimalo ne popuštaju. Govori se o raznim krizama. Onaj čeka, da se riješi kriza vlade. Drugi kaže, da se radi o krizi parlamenta. Treći govori, ispravnije možda, o državnoj krizi. Ako malo dublje analiziramo, koju krizu mi sad prevajujemo, doći ćemo do zaključka, da se nalazimo usred teške krize našega narodnog jedinstva. Ako ovu

krizu sretno riješimo, onda se krize vlade i parlamenta po sebi riješavaju, a i danas obe ove krize nijesu nego sporedne važnosti. Međutim se krizi vlade — jer se zapravo kriza parlamenta svada na krizu vlade — u svojoj našoj javnosti podaje najveća pažnja. Time se pogled javnosti odvraća od prave narodne krize, koja treba da se najprije riješi. Inače ne može ni da bude govora o rješavanju sporedne vladine krize.

16. ov. mj. sastala se novoizabrana Narodna Skupština na prvu sjednicu. Izabrala je privremeno predsjedništvo i odmah se zatim odgodila do rješavanja vladine krize, pošto je kabinet ministra Pašića bio dao ostavku. U parlamentarnoj povijesti teško je naći slučaja slične odgode. Po poslovniku je Skupština imala da ispuni razne formalnosti, da bira verifikacioni odbor i da ovjerovi poslaničke mandate. Ovo je prvi rad svakog parlamenta, rad neodgodiv i u manje sređenim prilikama. Ipak je vlada u demisiji našla za shodno, da Skupština ne započne ni sa ovim jednostavnim formalnim radom.

Pašićeva vlada je imala znatnu većinu pri izboru privremenog predsjedništva Nar. Skupštine. Ona bi naravno bila dobila istu većinu i pri izboru verifikacionog odbora, u komu bi radikalna stranka imala također većinu i bila gospodarica situacije kod rješavanja i odlučivanja u tom odboru. Sve bi to parlamentarno bilo sasvim pravilno. Ipak se to nije učinilo, nego se Skupština odgodila: ne zastalno iz kakvih obzira skrupulozne političke delikatnosti, nego mora da su tu po srijedi razlozi velike važnosti i domašaja. Izgleda nam, da su Pašić i njegova vlada svijesni, kakve je uistinu vrsti i prirode kriza: da je naime u krizi samo naše narodno jedinstvo, a ne što drugo, i da je za rješavanje te krize potrebna najveća opreznost i mudrost.

Sa toga stanovišta prosuđujemo sav dosadašnji postupak, sva zavlačenja, sve neizvjesnosti, sve tajnovitosti, ko-

jima su obaviti svi pokušaji raspjeta našega današnjeg teškog političkog položaja. Volimo ovako da mislimo. Inače bi čovjek zbilja morao da udari u očaj, kad sve ovo, što se kroz zadnjih desetak dana događa, ne bi bio nego stranački manevar u svrhu, da se jedna stranka, samo radi svoga vlastitog interesa i moći, uzdrži trajno na vlasti. Kad bi tako bilo, onda više ne bi bilo čovjeka, koji bi imao i tračak nade, da će dočekati bolje dane.

Od početka nijesmo vjerovali, da bi moglo opet doći do koalicije između radikala i demokrata. Evo zašto: ovom bi se koalicijom doduše momentano riješila sporedna kriza vlade, ali bi se zaoštrila do paroksizma prava, glavna i jedina kriza — kriza narodnog jedinstva. Metode, koje demokraci javno propovijedaju za rješavanje ove krize, u sebi odvratne i pogubne, za svakoga razboritog i poštenog čovjeka značile bi katastrofu svega naroda. A katastrofa nikako ne znači niti može da znači rješavanje krize, kakvu mi proživljujemo. Zadnje vijesti daju nam pravo, da do ove fatalne koalicije ne će više doći. Dosta je već dojučerašnjeg žalosnog i pogubnog iskustva s njom.

Tendencija je Pašića i vlade, kako nam se čini, ta, da potpuno pročiste situaciju sa Stjepanom Radićem. Da se do toga cilja dođe, nije za poželiti nikakvo odugovlačenje. Mi smo uvjereni, da može doći do sporazuma, koji će jedini učvrstiti naše narodno jedinstvo. U ovim sudbonosnim danima sve će to zavisiti od svijesti silne odgovornosti, koja tereti ne samo Radića, nego i Pašića i njihove ljude pred našim narodom, pred ostalim svijetom i pred Bogom.

Blagoglagoljivi novinar Bra.

Suspendirani svećenik „Bra“ (Vinko Brajević, saradnik „Novoga Doba“) ima neko osobito nagnuće, da piše o Pučkoj Stranci. Dakako da on piše s porugom o Pučkoj Stranci i da ima pri tom jaku dozu animoziteta. Stavio se u pozu sudije, te dijeli lekcije svećenstvu, vođama Pučke Stranke, a u članak o Pučkoj Stranci nije zaboravio, da uplete i biskupe, te da i njih poučava. Vinko Brajević je kao onaj vrabac, koji je drugima davao savjete, a sam sebi nije znao.

Ključni od radosti, što Pučka Stranka nije uspjela u izborima, on bi htio, da „čestiti elementi poražene Pučke Stranke shvate svoj put“. Oni vrlo dobro znaju svoj put, a ne treba da im ga pokazuje g. Vinko Brajević, koji je promijenio toliko puteva, da valjda ni danas ne zna, na kojem će da se ustavi. On nema prava da govori o „zdravom dijelu dalmatinske inteligencije“, koja je tobože jedina zadonjena „jugoslavenskom misli“. Da ne bi on i sebe ubrojio među „zdravi dio dalmatinske inteligencije“, upozorujemo ga, da je on znao ići i pute-

vima „pobjede kod Krasnika“. Neka izvoli čitati:

„Usred veselja i zabave ustade mladi župnik Segeta Vinko Brajević i progovori puku, Kazao je, da je naš premislivostivi Car i Kralj nastojao, da se krv ne lije; ali učvijeljen kletim razbojničkim zločinstvom, bio je prinuđen da navijesti rat susjednoj državi, e da tako opere pravednu krv. Razlagao je o kulturi, disciplini, ponosu i samosvijesti njemačkog naroda... Na to je nastalo oduševljeno klicanje „živio“ Cesaru i „domovini“. („Smotra Dalmatinska“, 5. rujna 1914. Br. 72.)

Brajević znađe pisati i neistinu, kad veli: „U onom omjeru, u kojem je rasla nepismenost, rasla je i snaga Pučke Stranke“. A poznato je, da je Pučka Stranka pri ovim izborima napredovala baš u onim krajevima, gdje je narod pismen, t. j. u primorskoj Dalmaciji!

Druga je neistina, da kod Slovenaca „ima daleko manje iskrenog religioznog osjećaja, no što kod nas“. Ona on nema pojma o Sloveniji! G. Vinko Brajević govori o „izbornicima

čistih kršćanskih osjećaja", o "tendenciji rada svećeničkoga", o "promicanju vjerskih osjećaja narodnih" i o "dubokoj potrebi kršćanstva". Da g. Vinko Brajević ispravno shvaća tendenciju rada svećeničkoga, promicanje vjerskih osjećaja narodnih i duboku potrebu kršćanstva, on ne bi stajao u opoziciji protiv crkvenih vlasti, ne bi se zavukao u redakciju jednoga liberalnoga lista, već bi, držeći se tendencije rada svećeničkoga, promicao vjerske osjećaje narodne baš radi duboke potrebe kršćanstva. On bi savjesno vršio duhovnu pastvu i pastorizaciju, a ne bi bježao od svoga stada i ne bi to smatrao kao neki teret. Stoga, dok on nikad nije vršio svojih svećeničkih dužnosti onako, kako treba, ne bi smio da prigovara svećenstvu, pa da se stavlja u pozu nekog sudije i mentora.

Mislimo, da nije bio premješten iz Splita u Bagalovića zato, što bi zdušno vršio svoje svećeničke dužnosti. A da je tamo vršio svoje dužnosti onako, kako treba, ne bi bio pre-

mješten u Segel. On se nije udostojao stanovati među povjerenim mu stadom u Bagalovićima i Segetu, nego je stanovao u Opuzenu i Trogiru. Nije se udostojao stanovati među povjerenim mu stadom u Kaštel Kambelovcu, nego je većinom stanovao u Splitu i pisao u redakciji "Novoga Doba". A da je zdušno vršio svoje svećeničke dužnosti, ne bi bio ni suspendiran sa strane crkvene vlasti. Naravno da on ima još uvijek fiksnu ideju, da ga crkvena vlast progoni. Zar mu je crkvena vlast još kriva i za to, što je pao na župničkom ispitu, kojemu valjda nije davao važnost, prečunjajući možda svoje umne sposobnosti?

G. Vinko Brajević, koji je promijenio toliko kabanica, koji je iza slova držao slavospjeve republici, koji se zagrije za svaku novotariju, koji misli da nijedna akcija ne može uspjeti bez njega, jer hoće da on ima svugdje udjela, trebao bi da vrlo dobro upamti ovu talijansku poslovicu: "Chi ha il capo di cera, non vada al sole!"

Dajte nam dobrih majki!

(Posebni dopis "Narodne Straže".)

SPLIT, koncem travnja.

Općenito se danas tuže ljudi, da sve ide naopako, jer se teško osjeća pomanjkanje dobrih majki, koje bi dobro uzgojile svoj porod i vrsno upravljale svojim kućanstvom. To pomanjkanje, tu prazninu osobito očute naši muškarci-maloposjednici po varošima, kad ne znaju, koju djevojku da si izaberu za družicu, da im dobro uzgoji djecu, a i pomogne u vođenju gospodarstva.

Ovih sam dana boravio u Splitu. Tom prigodom pregledao sam i "Djevojačku školu poljodjelstva i kućanstva u zavodu Školskih sestara" na Lovretu. Kad sam se upoznao s tom školom, smatrao sam se u dužnosti, da napišem ovo malo redaka c njoj, te da je najtoplijim preporukim svim našim dalmatinskim roditeljima, osobito maloposjednicima po varošima, koji višeput ne znaju, kamo da pošalju svoje kćeri, ako ih već ne odrede za učiteljice ili činovnice. Želite li, da vam se kćeri odgoje za dobre žene, uzorne majke i vrsne kućanice, pošaljite ih u ovu Školu poljodjelstva

i kućanstva, koja oko toga već deset godina uspješno djeluje u Splitu.

Predstojnica je Zavoda č. s. *Marija Ladislava Kaltnšek*, koja upravo uzorno vodi ovaj zavod, da joj se čovjek zbilja mora diviti, kako ga je lijepo dotjerala usavršila i uređila. Sada je u njemu 25 djevojaka, sve kćeri kršne naše Dalmacije, koje se uče, kako da poštanu dobre majke i vrsne kućanice. Č. s. *Senehar*, učiteljica, udovoljila je mojoj želji te mi pokazala čitavi zavod.

Dolje u podzemlju je kuhinja, gdje se dnevno izmjenjuje po 6 učenica i uči u gastronomiji od 9—12 sati. Istodobno drugih 6 učenica je zaposleno u lijepom i prostranom vrtu. Ostale su u dvorani za radnje. Blagovaona se sjaje od čistoće i reda. Oku ti ugoda gledati ono bijelo čisto rublje i cvijeće po stolovima te uredno postavljene ubruse. Blagovaona služi i za pozornicu. U podzemlju je još i utivaona, pekarna i praona.

U prizemlju je lijepa kapelica, zbornica i blagovaona č. s. sestara. Na prvom katu je škola, učionica i kabinet.

U školi imade mnogo poučnih i zornih tablica za prvu pomoć ranjenicima kao i zgodnih slika o kućanstvu te hranivosti raznih zemaljskih plodova. U kabinetu uz mali muzej i knjižnicu nalaze se i novi aparati, što su ih sestre dobile iz Beograda od Engleskog društva za pripomoć našim krajevima. Tu su tri centrifuga za vađenje skorupa, aparat za pravljenje mastaca, aparat, kojim se gnječi maslac, sude, kalupi, sprave za pčelarstvo i t. d. U drugom katu je spavaonica i mala bolnica. Zavod još ima vrlo lijepi i uzorni vrt sa svakojakim povrćem, voćem i cvijećem, staju za krave, svinjac i kokošnjak.

Ovi se predmeti poučavaju u školi: vjeronauk, zdravstvo, kućanstvo, uzgoj, gospodarstvo, nauk o hrani, računstvo, nastavni jezik, te kao slobodni predmeti talijanski i njemački. Djevojke jutro prije škole pospremaju kuću. Škola im je od 8-9. Zatim se podijele i obavljaju razne kućne poslove (neke u kuhinji, neke u vrtu, a neke šiju u radionici) do podne. Nakon objeda jedne pospremaju kuhinju, a druge su slobodne. Zatim je škola od 2-4. Iza škole je odmor, molitva i učenje do 7 sati.

Djevojke su sve veoma zadovoljne. Školska obala traje dvije godine. Ovu dobru i korisnu ustanovu toplo preporučujem svim našim velikim i malim posjednicima u pokrajini.

Jose Felicinović.

Političke vijesti.

Oko riješenja vladine krize. Iza radikalskih, demokratskih i zemljoradničkih vođa bili su ipak pozvani kralju dr. Korošec i Spaho te su mu iznijeli svoje mišljenje o riješenju krize. Kralj je na to opet Pašiću povjerio mandat, da sastavi novu vladu. Pašić je odmah stupio u pregovore s demokratima i zemljoradnicima, ali s njihovim zahtjevima nijesu bili zadovoljni radikali, pak je morao da opet kralju povрати mandat. Kralj je sad povjerio mandat demokratskom pravaku Ljubi Davidoviću, da sastavi koalicionu vladu. No u političkim krugovima nitko ozbiljno ne vjeruje, da će Davidoviću uspjeti sastaviti vladu. Radikali sigurno drže, da će iza neuspjeha Davidovićeve Pašić opet primiti man-

dat za sastav homogene radikalske vlade. S druge se strane opet javlja, da će taj mandat biti povjeren Ljubi Jovanoviću. Neki šapući o i mogućnosti vojno-činovničke vlade. Svakako se predviđa, da će kriza potrajati još više dana.

Istraga proti Joci Jovanoviću. Kako beogradska "Tribuna" javlja, ministar vanjskih poslova dr. Ninčić odredio je, da se predsjednik zemljoradničkog poslaničkog kluba odmah pozove, da položi račun, kao bivši poslanik u Londonu, vrtu 3,600.000 dinara, koji iznos još do danas nije povraćen. Isti list piše, da će se tom prigodom povesti istraga o defetističkoj akciji, kojoj je bila svrha, da se za vrijeme rata strmoglavi srpska vlada.

Blagodati centralizma. Kako je poznato, beogradska je vlada odredila, da se generalni iseljenički komesarijat premjesti iz Zagreba u Beograd. Tako će odsad naši ljudi, koji se budu htjeli iseliti, morati ići u Beograd po dozvolu ili pisati u Beograd, da ne dobiju nikad riješenja.

Protičev sud o radikalno-demokratskoj koaliciji. Stojan Protić, kako je izjavio dopisniku ljubljanskog "Slovenca", je odlučnog mišljenja, da do radikalno-demokratske koalicije ne može doći, jer bi to bila najveća nesreća za naše međusobne odnošaje.

Izjava ministra Vujičića o Orjuni. Kad su prošlih dana poslanici Jug. Kluba dr. Kulovec i Venesjak posjetili ministra unutrašnjih poslova g. Vujičića i zatražili od njega razjašnjenja, kakvo stanovište prema Orjuni zauzima vlada, on im je izjavio, da *Orjuna muti pravni red u državi i stvara anarhiju*. Još je naglasio, da su to *obične razbojničke čete*, da ih treba kao takve smatrati i proti njima kao takvim nastupati.

"Besmrtnost" Pašića. Cicvarić kritikujući u svom listu politiku Pašića izjavljuje, da ga se ne čemo otestiti, dok ne umre. Kako će to još dugo potrajati? Njemu je Milutin Stanojević, bivši poslanik iz Zaječara, odakle je Pašić rodom, izjavio u razgovoru, da ljudi iz Zaječara ne umiru, nego kad ogluve i oslijepe, znadu živjeti još pedeset godina. A naš Pašić nije još ni ogluvio ni oslijepio. No

.. PODLISTAK ..

D. I. V.:

Nesretna Rusija.*)

Ovih dana došao je pohoditi svoju obitelj u Donja Kaštela mladi pom. kapetan Šime Ivanac. On je bio prvi oficir na americkom parobrodu "Pace & figlio". Pace je bio gospodar parobroda. On je Talijanac, rodom iz Sicilije, ali je od mnogo godina u Americi i njezin podanik. Veliki parobrod od 6.000 tona unajmila je americka vlada, da s njim, kao i s drugim, prevozi žito i kukuruz za Rusiju. Iskrcavali su hranu u Odesi. Ovu hranu kupovala je boljševička vlada i plaćala u zlatu.

Imali smo dosta prigode, da se propitamo kod našega kapetana o gladi i nesretnim prilikama u Rusiji. On je na svoje oči nešto vidio od te grozne slike, a nešto opet čuo od Rusa, dok je toliko puta boravio u toj luci.

Iznijet ćemo sve, kako nas je informirao on očevidac i koji nam je

*) Ovaj je podlistak pisan još početkom veljače, a nije nam ga našalost prije bilo moguće uvrstiti radi obilja drugog gradiva. Opaska Uredništva.

došao na ove strane kao rijetka ptica iz tih tužnih krajeva.

Vrijedno je nazgredice spomenuti, kako su lanjske godine putujući žitom za Odesu skoro nastradali u Oceanu. Dva dana, poslije nego su ostavili amer. obalu na 44° sjev. širine a 60° zapadne, u noći oko osme ure zahvati ih ciklon. Barometar naglo pade, žestoki se vjetar podigne, a more uzavre gorostasnim valovima. Svi se stave na oprez i svaki na svoje mjesto. Zdjvojnost je bila velika, jer svakoga sata je vjetar promjenjivao pravac i tim tukao protivne valove tako, da su se i suprotni valovi borili i nasrtali jedan na drugoga. Prvi kapetan, kako su mu propisi nalagali, odmah okrene krmu broda proti vjetru, da tako izbjegne centrum ciklona. Na širini oceana, u tamnoj noći, vidali su još nekoliko parobroda isto tako u pogibelji. S njima su bili u neprestanom saobraćaju pomoću radija. Jednoga između ovih zahvatio je centrum ciklona, komu nije mogao izbjeći, i te kobne noći potонуo, a da im nitko nije mogao doći u pomoć. Najzdvjorniji čas je bio, kad im je jedan gorostasni val nasrnuo preko kreme, polomio rešetke i zatvore na prozorima od stroja, ulizao unutra i pogasio polovicu vatre. Sreća im je poslužila,

što su mogli opet popraviti vatru požrtvovnim radom srčanih mornara i tako spasili sebe i brod od očite i grozne katastrofe. Ova borba na smrt ili život trajala je sve do 4 sata jutro. Sreća je bila za brod i za njih, kaže naš kapetan, što je žito bilo u vrećama i dobro poštivano u nutrini broda. Drukčije teret se prevali na jednu stranu, nagne brod i tako se najlakše potopi.

U Odesu su prispjeli poslije 23 dana putovanja. Sav teret brod predaje americkom potpornom društvu u Odesi (American relief), a ovo društvo ga poslije predaje komesarima boljševičke vlade, koja ga šalje željeznicama u unutrašnjost prema potrebi. Tih dana je 15 raznih parobroda istovarivalo živež. Neki su parobrodi donijeli i drugih životnih namirnica, kao kondensiranog mlijeka, pirniča, brašna, cipela, odjeće i rubenine. Ove stvari šalju privatnici iz Amerike. Njemački parobrodi obično dovoze razne ljekarije. Živež iskrcajavu Rusi, koji su prije rata bili najsposobniji za taj posao. Ali sada, iznemogli gladom i bijedom, ne mogu lako izdržati. Prije bi oni parobrod od 6.000 tona iskricali za 6 dana. Sada im se hoće 22 dana. Po cio dan oni stoje u unutrašnjosti broda, zavežu nos i usta i

ustrpljivo rade, koliko im snage dopuštaju. Hrana im je kukavica. Imaju samo funtu kruha na dan, bez ikakve plaće, a moraju piti toplu vodu iz jednoga kotla na kraju, jer im je zabranjeno piti studenu vodu zbog raznih bolesti. Strogo je zabranjeno uzeti i pregršt žita, makar bilo i za ljuti glad. Takova odmah strjeljavu. Onih dana časnici ovoga broda bili su svjedoci jednoga takvoga prizora. Neki čovjek, gladan u najvišem stepenu i pun očaj, otac šestero djece, još više gladan nego on, uzeo je šaku žita, da onako živo samelje zubima za ublažiti glad. Boljševički komesar ga ugleda, odmah ga dade upasiti i zatvoriti u jednu malu kućicu. Poslije sama dva sata bio je strjeljan, a kapetani su sa broda čuli i ubojiti hitac.

I djevojke dobrih negda obitelji tu rade. Ali su svi jedno odjevni. Svi su bos, odrpanih odijela i blijedi, izmučeni radom i gladu. Najsrjedniji su, kad im mornari dijele ostanke hrane. Tada im milosrdno zahvaljuju, ljube skute i ruke. Kad se brod očisti, tada mornari pokupe ono prosutož žito u smrdljivoj vodi na dnu broda i bace na obalu. Tada se pruža dirljivi prizor, kako se jadni bacaju na to smrdječeg sjemena, da ga na suncu malko osuše i pcjedu. Jada djeca,

kad se i to zbude, on će još tada bijeti upravljati zemljom!

Slov. Pučka Stranka za homogenu vladu. Dr. Korošec je izjavio novinarima, da su vijesti o ulasku njegovog kluba u Vladu preuranjene, ali nisu isključene. Korošec misli, da bi to bio jedini izlazak iz ove zamršene situacije. Mi se držimo — izjavio je nadalje — čvrsto sporazuma, koji je sklopljen u Zagrebu između grupe, koju ja zastupam, i federalističkog bloka. Prema tome sporazumu mi tražimo i idemo za tim, da se obrazuje homogena vlada, sa kojom će taj federalistički blok, kao jedinim predstavnicom srpskoga naroda, stupiti u konačne pregovore glede definitivnog uređenja Države. Korošec je odlučno protiv demokratsko-radikalne koalicije, koju on smatra srpskim frontom protiv Hrvata i Slovenaca. Njegov klub bi protiv ovakve koalicije morao da stupi u najekstremniju opoziciju, a to bi izgledalo, kao da su oni ne protiv srpskog fronta, nego protiv srpskog naroda uopće. Pošto oni nisu protiv srpskog naroda i da izbjegnju ovom krivom tumačenju, oni će u slučaju obrazovanja radikalno-demokratske koalicije morati da napuste Beograd.

Nesta vlasti, nesta para! Beogradska „Demokratija“ javlja, da će odsad izlaziti samo kao tjednik. I u hrvatski krajevima već su mnoge demokratske novine ili prestale izlaziti ili su od dnevnika pretvorene u polutjednike i tjednike. Tako je iz izbora prestao izlaziti i mjesni „Demokrat“. Nije se čuditi: nestalo vlasti, nestalo para!

Domaće vijesti.

Zagrebački Zbor. 22. ov. mj. svečano je otvoren Zagrebački Zbor. Otvorenju su prisustvovali namjesnik dr Čimić, gradonačelnik, viši kler, generalitet, sve zagrebačke privredne ustanove, zastupnici nekih gradova, beogradskih privrednika, te interesanata i privrednika iz Čehoslovačke, Njemačke, Njem. Austrije i Francuske. Već dosad se izmjenilo mnogo posjetnika iz svih strana države, a i iz inozemstva, te su zaključili mnogi poslovi. Dalmacija je na Zboru slabo zastupana: Na zboru je svoje pro-

koja se skitaju oko broda, pružaju najžalosniju sliku. Sva su mršava i žuta, golih, tankih nogu i ruku, a otečena i pomodrijelog droba, jedva se vuku po zemlji i gledaju kad zrno kad zrno da dohvate i pregrizu. Jednoga od takvih vidjeli su na svoje oči, kako se prevalio na zemlju od iznemoglosti i malo poslije umro nasred puta.

Pripovijedali su im Rusi, kako u okružju Volge roditelji ubijaju svoju djecu, raskomadaju i posole u barila, pa sa najvećom štednjom jedu svaki dan komad po komad.

Boljševička se vlada u svim gradovima sada služi vrlo originalnim načinom, da skloni ljude na rad. Uvečer po gradskim ulicama priređuje kinematografe. Na zid prostrane ulice prebije platno, te prikazuje slike gladne djece po raznim bolnicama i sve bolesti i posljedice, što ih čekaju, ako ne obrade zemlju. No ni to im više ne koristi. Glad je prekrpio cijelu zemlju, a sada gladan čovjek ne može da radi. Ako tko može raditi, boji se, poučen iskustvom boljševičkog režima, da mu sve to ne ugrabe pri žetvi. Narod je uopće nezadovoljan i gleda, odakle će mu doći spas. Spravan je dapače i na proturevoluciju i svi rado govore o tomu. No tko će to započeti, tko izvesti?

izvode izložila Tvornica maraskina i likera Buzović iz Splita, „Sardina“ iz Splita te Tvornica prediva i tkala Bogdanović (prije Paško Rora) iz Šibenika.

Krada ulja u Murteru. Na osvit nedjelje 15. ov. mj. nepoznati zlikovci ukradoše u Murteru (na Hramini) 4 1/2 kvintala ulja Anti, Skračiću pok. Šime i Dani Jeratu pk. Jakova, koji su one noći bili odsutni na radi kod Vrane, a nikoga ne ostaviše kod kuće. Vrijeme je one noći bilo užasno, jer je bjesnila jugovina. Zlikovci su dakle imali potpunu slobodu i vrijeme, da izvrše krađu. Oni su izpraznili jednu kamenicu, jedno bure i limenu posudu, u kojima je bilo ulje, te su ga prelili u vlastite sudove i odnijeli, čuvajući se, da ne ponese sobom bilo što drugo, što bi ih kasnije moglo da izda. Siromašni ovi težaci su tim oštećeni za 10.000 dinara, što znači njihovu ekonomsku propast. Krive valjda ne bi bilo teško pronaći. Stvar je odmah prijavljena žandarmeriji i sudu. Izgleda, da se u ovako velikoj i značajnoj krađi, koja je u selu neobična, izvidi vode vrlo mlitavo, dok bi se moralo poraditi svom energijom, da se što prije pronađu tako rafinirani zlikovci.

Zbor „Jugoslavenske Matice“. 15. o. mj. održana je u Splitu glavna godišnja skupština „Jugoslavenske Matice“. Nakon raznih rodoljubnih govora i izvješća izabrana je nova uprava za mjesnu podružnicu i pokrajinski odbor, a na koncu su jednodušno prihvaćene dvije rezolucije. Prvom se žigošu nacionalistička nasilja nad našom zarobljenom braćom u Italiji, Mađarskoj, Grčkoj i Austriji, a naročito u Istri i Primorju, što se kosi sa ugovorima; te se krše prava narodnih manjina. Drugom se rezolucijom kritizira otvorenje talijanske škole u Splitu, gdje se izlaže slika tuđeg vladara u našoj zemlji i domamljuju naša djeca, da se odnarde. Obima se najoštrije prosveduje protiv nezakonitih postupaka, koja zabrinjuju svako rodoljubno srce.

Naši dopisi.

Pag, 21. travnja 1923.

Neki nepoznati paški nacionalista u splitskoj „Pobedi“ od 15. t. mj.

Poučeni su gorkim iskustvom Vragelovih četa. Puni užasa i straha pripovijedali su pouzdano kapetanima, kako se baš na onom pristaništu, gdje je pristao njihov parobrod, odigrao najkrvaviji prizor. Pošto je naime Vragel bio potučen, uhvatiše ostatak njegove vojske i sve njihove pristaše, a bilo ih je, kažu, do 50.000. Redom su ih postavljali na rub toga morskoga doka (što oni nazivlju „zlamentij pir“) — i strijeljali tako, da su liješine sve popadale u more. Nijesu se trudili, da im iskopaju grob. I tako, govorili su, vaš parobrod, a da vi i ne znate, nalazi se uz „zlamentij pir“, a ispod vašega broda popadalo je u more 50.000 naše strijeljane braće. Dubina je tu oko 12 metara.

Kod Odese bilo je jedno selo, gdje su baš potukli Vragelovu vojsku. Poslije su boljševici to selo sasvim zapalili i sve, što su našli u njemu živo, poubijali. Tko je mogao navrijeme uteći, jedino se spasio. To puštošno garište, gomila kamenja razorenih kuća, bez i jedne žive duše, danas je nijemi. ali rječiti svjedok okrutnosti i nehumanitarnosti boljševičke vlade u Rusiji. A koliko stotina i hiljada takovih tužnih svjedoka ima u prostranoj zemlji ovoga jadnoga naroda!

(Svršit će se.)

osjetio se jako uvrijeđenim, što sam se usudio da napisem u „Nar. Straži“, da se činovnici u Pagu nijesu još uvjerali, da je demokratskoj stranci odzvonilo na Pagu.

Poznato je, da je Pučka Stranka dobila na otoku Pagu 733 kuglice, dok ih demokratska stranka nije mogla da sakupi svom svojom „časnom“ agitacijom nego samih 179. I dijete od pučke škole bi po tome zaključilo, da je Pučka Stranka pobijedila na otoku Pagu. Samo to ne može nikako da shvati i zaključi taj paški nacionalista.

Za njega — sa orjunskim naočalima — kazati, da se činovnici u Pagu još nijesu uvjerali, da je demokratskoj stranci na Pagu odzvonilo, znači: „napadati podlim i farizejskim načinom sve činovnike bez obzira...“ Za njega sam to istakao s „jasnom namjerom, da u narodu pobudim mržnju proti svesnom činovništvu“. Alaj ste mi smiješan! Kad bi činovnici temeljirali zakone, kao što vi novinske članke, zaista bismo morali proplakati, da u državi imamo tako mudrih tikvica.

Zato, moj dragi g. paški nacionalista, dobro prije proučite i pročitatite ono, što ćete da napišete, ako ne ćete, da vam se svatko naruga, kad pročita ovakve gluposti.

Na koncu vas još mojam da poučim, da Inkvizicija u Rimu nije nikakav zavod, nego crkveno sudište. Ne znam, kako bih onda mogao biti njezinim učenicom, kad ih uopće ni nema!

Štražar s Jadrana.

Gradske vijesti.

Zrinjsko-Frankopanski dan. Inicijativom mjesnog odbora „Jug. Matice“ u ponedjeljak, 30. aprila t. g. proslavit će se i u našem gradu tužna obljetnica mučeničke smrti Petra Zrinjskoga i Franje-Krste Frankopana. Ujutro će u 10 sati i po biti svečane zadušnice u Stolnoj Bazilici sv. Jakova, na koje su pozvane uz građanstvo sve mjesne vlasti i društva. Nakon dovršene službe Božje povorka će obići obalom na „Poljanu Kralja Petra“, gdje će biti razlaz. Na večer u 8 sati u prostorijama „Sokolskog Društva“ dr. M. Perković izreći će prigodno spomen-slovo, a zatim će se prikazivati „Posljednji Zrinjski“. Umojavljaju se društva i građanstvo, da spuste zastavu na po stijega, a trgovci zatvore dućane od 10 i po do 12 sati.

Sastanak „Uzajamnosti“. Jučer, 27. ov. mj. održan je sastanak „Uzajamnosti“, staleškog udruženja svećenstva šibenske biskupije. Odaziv je svećenstva bio dobar. Pročitana su i prihvaćena nova pravila udruženja. Govorilo se o duhovnoj obnovi svećenstva i naroda, te upozorilo na temeljna i najprikladnija sredstva za oživiljenje vjerskog, duhovnog života. Raspravljalo se i o materijalnom obezbjeđenju svećenstva. Ozbiljno su se uzele u prefrs vjerske, čudoredne, prosvjetne i gospodarske prilike našega naroda, te je naglašena potreba sistematske što intenzivnije akcije svećenstva oko ozdravljenja tih prilika. U tom smislu su prihvaćeni i shodni zaključci. Zaključeno je, da se provede i što življa akcija oko širenja dobre štampe, kao i da ju se što više i suradnjom i novčano podupire.

Crkvene vijesti. Presv. biskup dr. Mileta ovih je dana kao apostolski administrator preuzeo upravu i drugog, nedavno ispražnjenog, dijela zadarske nadbiskupije. — U srijedu, na sv. Marka, prošla je gradom običajna procesija, a svećenstvo Stolne Crkve obavilo je blagoslov polja. — U ponedjeljak sa

svečanim blagoslovom i govorom preč. Karadjole otvara se u Stolnoj Bazilici sv. Jakova svibanjska pobožnost. Ostalih večeri će držati prigodni govor kateheta Učiteljske Škole vič. don Ante Šare.

Jedan novi „kulturni“ radnik! Nazad par dana bio je pod strogom pratnjom na nalog savske divizijske oblasti vezan oveden u Zagreb g. Josip Pališka iz Zadra, bivši austrijski časnik, kasniji dobrovoljac mađarske legije, a u zadnje vrijeme član Orjune. Kad se doznalo za to uapšenje, gradom se kolale čudne glasine. Ipak, tko ga je poznao kao mađarskog špijuna i oduševljenog talijanskog fašistu, nije se tomu mnogo čudio. Shvativši je, da su tih dana naši mjesni fašisti bili silno tužni, žalosni i potišteni. Tā kad im je došao bio, njihovo je veselje bilo veliko. Veselili su se i hvalili, da su u njemu dobili jakog i snažnog propagatora za svoju „kulturu“. Evo kakvi pravi i čisti „nacionaliste“ mogu da dospiju među naše državotvorne i ultrarodoljubne nacionaliste! U mjesnoj Orjuni ima dosta Zadrana, koji su sigurno dobro poznavali Pališku, kao revnog austrijskog oficira, mađarskog špijuna (radi čega je bio i osuđen na 10 godina robije, iz koje je pobjegao) te Danunzijskog oficira sa crnom košuljicom, pak se ne mogu opravdavati, da ih je prevario, da ga nijesu poznavali. Mislimo, da su ga i mnogi drugi dobro poznavali, ali njima kao i Komandi mjestu, izgleda, da je smetao orjunski znak na njegovim prsima, da ga prije ne prijave, dotično ne uapše. Ah, taj znak, taj blaženi znak kako je moćan! Eto ima i tu moć, da od nenacionaliste učini „nacionalistu“!

Iz „Filharmoničkog Društva“. Nakon kratkog zastoja, koji je nastao u društvenom životu zbog promjene dirigenta, počelo je Filharmoničko društvo ponovno svojim radom. Novi društveni dirigent gospodin M. o. Dragutin Trišler namjerava da postavi zbor i orhestar na čvrste temelje, pa će stoga posvetiti najveću pažnju teoretskoj obuci muzike i postepenom izgrađivanju pojedinih glasova. Dosađnji uspjesi gosp. M. a. Trišlera, osobito u Novom-Sadu, gdje je djelovao kao dirigent tamošnje opere, najbolje su jamstvo, da će njegovo nastojanje biti okrunjeno najljepšim uspjehom, ako izvršujući članovi pokažu dovoljno razumijevanja i većeg interesa za stvar. Ovim se obračamo na P. N. općinstvo, da bi se prijavilo što više članova za muški i ženski zbor. Upozorujemo, da će gospodin dirigent posebno poučavati i soliste. Radi toga pozivljemo sve one, koji bi želili, da se izvježbaju u Solo pjevanju, da se u što većem broju odazovu. Ujedno javljamo, da se 1. maja otvara redovita škola za glasovir. Upisivanje i publiciziranje u društvenim prostorijama dnevno od 12 do 1 sata p. p. — Uprava.

Svi vlasnici uložnih knjižnica, čekovnih računa i rentovnih knjižica bečke ili budimpeštanske šteditonice, koji se nalaze u trećoj, nedavno evakuiranoj, zoni, treba da najkasnije do 10. svibnja ove godine predadu bilo kojem poštanskom uredu popunjen „upitni arak“ za prijavu svoje imovine kod gore naznačenih pošt. štedionica. Taj arak skupa sa uputama neka odmah zatraže kod najbližeg pošt. ureda. To je potrebno za to, da se uzgome sastaviti što tačnija statistika naših tražbina prema bečkoj, dotično budimpeštanskoj šteditonici.

ŠIRITE DOBRU ŠTAMPU!

Novo!

Novo!

„Struje“.

Pjesme našeg sugrađanina g. Branka Storova (prije Storffa). Štampane dvobojno na finom predratnom papiru. Cijena din. 10, za dake din. 5. — Naručuje se kod papirnice G. Radić, Šibenik.

Kraljevski Holandski Lloyd

Redoviti br i poštanski brodovi od

Amsterdama i Cherbourga

za Južnu Ameriku

Rio de Janeiro, Santos, Montevideo i Buenos Aires.

Sva potrebna uputstva daje

KRALJEVSKI HOLANDSKI LLOYD

Glavni zastupnik za Jugoslaviju

JUGOSLAVENSKA BANKA d. d.

Zagreb, B-Cesta 33.

Brzojavni naslov: Realloyd, Zagreb, kao i naša Agencija Zastupnik Josip Jadronja Šibenik.

Brz. naslov: Agencija Jadronja - Šibenik.

POKUĆSTVO

solidno i ukusne izradbe može se dobiti uz veoma niske cijene samo kod dobro poznate trgovine RIKARD DELFIN ŠIBENIK (Obala), sa stolarskom-tapetarskom radionom.

BROGARITJA VINKO UČIĆ - ŠIBENIK

Skladište kemijskih proizvoda, laka boja, gumenih predmeta i o.

OPTIKA.

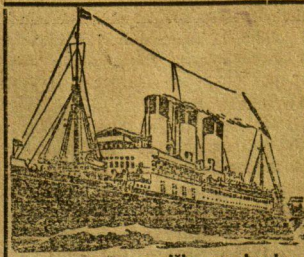
Naočala - Cvikera.

Izvršuje svaku izradbu po okvi. Iliječničkom propisu

Primaju se popravci.

Tko oglašuje, taj napreduje!

Hamburg-Južnoameričko-parobrodarsko društvo

CAP POLONIO

najveći, najbrži i najljepši parobrod za prevoz putnika sa sjajnim uređajem I. II. i III. razreda odlazi

12. aprila iz Hamburga

5. aprila „VIGO“

20. aprila „TUCUMAN“

26. aprila „ANTONIO DELFINO“

za Argentinu, Braziliju i Uruguay.

Sve obavjesti daje dragovoljno i besplatno

Glavno zastupstvo za Jugoslaviju:

ZAGREB, Petrinjska ulica br. 73.

PAPIRNICI

GRGO RADIĆ

ŠIBENIK (Glavna ulica).

Bogati izbor svih vrsti umjetničkih dopisnica.

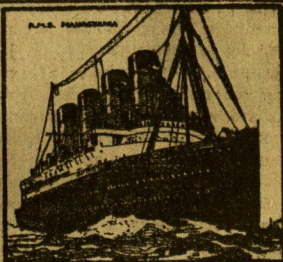
Prodaja školskih potrepština, raznog papira te sve vrsti kancelarijskog pribora.

Skladište knjiga za osnovne škole.

Igračke za djecu.

Posluga brza i solidna.

Cijene umjerene!

CUNARD LINE

Najbrži parobrodi svijeta. Izravni putnički tovarni i ekspres saobraćaj od

Hamburga i Cherbourga za Ameriku i Kanadu

4 dimnjaka, 5^{1/2} dana. Vlastite kabine za putnike III. razreda. Putnike prate iskusni činovnici do luke ukrcanja, te im putem pruže u svakom pogledu dragovoljno svaku pomoć. Uputstva daje: Cunard Line.

Glavno zastupstvo za Jugoslaviju: Jugoslavenska banka d. d. Zagreb B-cesta 33. kao i naša Agencija zastupnik Josip Jadronja - Šibenik Brzojavni naslov: „Cunard Line“ Šibenik.

BERSON
GUMENE PETE i
GUMENE POTPLATE
Jeftinije i trajnije su nego od kože!
Najbolja zaštita protiv vlage i zime!

Zadružna gospodarska banka d. d.

Vlastita zgrada
Glavna ulica 108.

Podružnica Šibenik

Brz. naslov: Gospobanka.
Telefon br. 16 - Noćni 67

Centrala Ljubljana.

Podružnice:

Đakovo,

Maribor,

Sarajevo,

Sombor,

Split.

Ispostava: Bled.

Afilijacije:

Sveopća zanatlijska banka d. d. u Zagrebu i njena podružnica u Karlovcu te Gospodarska banka d. d. u Novom Sadu.

Dionička glavnica i pričuva
preko K. 60.000.000.

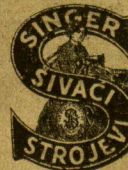
Ovlašteni prodavaoc srećaka državne lutrije.

Prima uloške na knjižice, te ih ukamačuje najpovoljnije.

Oprema sve bankovne i burzovne transakcije.

AMERIKANSKI i ENGLESKI

Singer šivaći strojevi

Singer igala i doknadnih dijelova
Singer ulja kence, svile i t. d.

Vlastita mehanička radiona

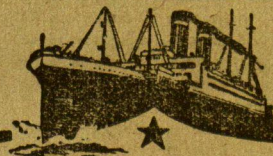
Prodaja na otplatu

Singer šivaći strojevi Bourne & Co. New-York

Centrala za S. H. S.

ZAGREB, Marulićeva ulica broj 6.

Podružnice: Zagreb, Karlovač, Varaždin, Osijek, Vinkovci, Bjelovar i Brod na Savi, Subotica, Novi Sad, Maribor, Ljubljana, Sarajevo, Mostar, Banjaluka, Tuzla, Dubrovnik, Podgorica, Beograd, Kruševac, Niš, Skoplje, Veleš, Bitolj, Kragujevac, Zaječar i Stip. - Zastupstva u svim većim mjestima.

Bremen - New York

Izravna veza putem najkrasnijih vladinih parobroda. Nenadkriljivi u pogledu udobnosti, čistoće i izvršne opskrbe. — Brzi i sigurni brodovi:

„George Washington“

„America“

„President Roosevelt“

„President Harding“

Tražite pobliza razjašnjenja i plovidbenu listinu br. 234. POVOLJNA PRILIKA ZA GTPREMU ROBE

UNITED STATES LINES

Generalno zastupstvo za Jugoslaviju:
Beograd, Palata Beogradske Zadrugne.